ISSN 3060-5091 (Online)
Farg‘ona metodika maktabi – Ферганская методическая школа – Fergana methodical school
2026-yil 6-son.

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.24158100

Individual ta’lim trayektoriyalari asosida bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarining konstruktiv-harakat kompetensiyasini shakllantirish

Asqarov Muhsiddin Alisher o‘g‘li –
Turan International University tadqiqotchisi
ORCID: https://orcid.org/0009-0006-3281-2742

Annotatsiya. *Maqolada individual ta’lim trayektoriyasining pedagogik tuzilishi asoslanadi. Umumiy kasbiy natijalar bilan o‘zgaruvchan o‘rganish yo‘llari farqlanadi. Boshlang‘ich profil, kelishilgan maqsad, topshiriq va qayta baholash sikli taklif etiladi. Baholashda dalilning yetarliligi va inklyuziv yordam hisobga olinadi.*

Kalit so‘zlar: *individual trayektoriya, konstruktiv-harakat kompetensiyasi, formatif baholash, o‘zini baholash, inklyuziya, qayta aloqa.*

Формирование конструктивно-двигательной компетенции будущих учителей физической культуры на основе индивидуальных образовательных траекторий

Аннотация. *Обосновывается структура индивидуальной образовательной траектории. Различаются общие результаты и вариативные пути обучения. Предлагается цикл исходного профиля, согласованной цели, задания и повторной оценки. Учитываются достаточность свидетельств и инклюзивная поддержка.*

Ключевые слова: *индивидуальная траектория, конструктивно-двигательная компетенция, формирующее оценивание, самооценка, инклюзия, обратная связь.*

Developing prospective physical education teachers’ constructive–motor competence through individual learning pathways

Annotation. *The article establishes a pedagogical structure for individual learning pathways. Common professional outcomes are distinguished from flexible routes to learning. A cycle links baseline profiles, negotiated goals, learning tasks and reassessment. Assessment considers the sufficiency of evidence and inclusive support.*

Keywords: *individual learning pathway, constructive-motor competence, formative assessment, self-assessment, inclusion, feedback.*

KIRISH

Bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilari kasbiy tayyorgarligini individuallashtirish barcha talaba uchun alohida va o‘zaro qiyoslab bo‘lmaydigan talablar belgilashni anglatmaydi. Asosiy pedagogik muammo umumiy kasbiy natijani saqlagan holda unga erishish yo‘li, yordam shakli va topshiriqlar ketma-ketligini moslashtirishdan iborat. Sport tajribasi kuchli talaba darsni tushuntirishda, nazariy asoslashda faol talaba esa harakat mazmunini ko‘rsatishda yordamga muhtoj bo‘lishi mumkin. Bu holatlar maqolada muayyan tanlanma haqidagi fakt emas, individual trayektoriyani loyihalash zaruratini tushuntiruvchi shartli misollar sifatida olinadi. Mahalliy adabiyotda jismoniy tarbiya darslarida differensial yondashuv asosida rivojlanish yo‘lini belgilash[1] va oliy ta’lim mashg‘ulotlarini individuallashtirish[2] masalalari muhokama qilinadi. Ular mazkur izlanish uchun milliy pedagogik kontekstni belgilaydi. Biroq maktab o‘quvchisining jismoniy rivojlanish trayektoriyasi bilan bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy kompetensiya trayektoriyasi aynan bir obyekt emas. Ikkinchisida harakatni bajarish bilan bir qatorda mazmunni o‘rgatish, topshiriqni moslashtirish va qarorni asoslash baholanadi. Shu farq individual ta’limning kasbiy maqsadini aniqlashtirishni talab qiladi.

Konstruktiv-harakat kompetensiyasi bu ishda harakat mazmunini pedagogik vazifaga aylantirish, o‘quvchi imkoniyatiga mos sharoit yaratish va dalilga ko‘ra qarorni qayta ko‘rish qobiliyati sifatida belgilanadi. Individual trayektoriya ushbu qobiliyatning oldindan berilgan darajalar bo‘yicha qat’iy saralanishi emas, talaba va pedagog birgalikda qayta ko‘rib boradigan o‘rganish yo‘li sifatida tushuniladi. Boshlang‘ich tashxis yakuniy hukmga aylantirilmaydi. Uning vazifasi talabaning imkoniyatini chegaralash emas, keyingi topshiriq va yordamni asoslash uchun yetarli ma’lumot yaratishdir.

Tadqiqot maqsadi individual ta’lim trayektoriyasi asosida konstruktiv-harakat kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik tuzilishi va baholash shartlarini ishlab chiqishdir. Obyekt bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchisining individual kasbiy o‘rganishi, predmet umumiy natija, shaxsiy maqsad, topshiriq tanlovi va formatif qayta aloqa munosabatlaridir. Markaziy savol shunday qo‘yiladi: turli boshlang‘ich tajribaga ega talabalar uchun moslashuvchan yo‘l yaratilganda kasbiy talabning aniqligi va baholash adolatliligi qanday saqlanadi? Natija sifatida besh bosqichli trayektoriya sikli, kelishuv mazmuni va qayta ko‘rish mezonlari taklif etiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ish konseptual-metodik tadqiqot sifatida bajarildi. Sakkiz manba 2015-yildan keyingi nashr sanasi, bibliografik tekshirilishi va individuallashtirish, o‘zini baholash yoki qayta aloqa muammosiga aloqadorligi bo‘yicha maqsadli tanlandi. Korpusga mahalliy jismoniy tarbiya ishlari, individual trayektoriya va inklyuziv loyihalash tadqiqotlari hamda baholash bo‘yicha xalqaro ishlar kiritildi. Bu tanlov barcha adabiyotlarni qamrab olmaydi. Turli ta’lim yo‘nalishidagi natijalar bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchilari uchun bevosita isbot sifatida emas, tekshiriladigan metodik savollar manbasi sifatida ishlatildi. Tahlil birligi “maqsad, topshiriq, dalil, qayta qaror” siklidir. Har bir siklda talabaning o‘rganish ehtiyoji, tanlangan faoliyat va natijaga asoslangan keyingi yo‘l aniqlanadi. Tushunchaviy farqlash individuallashtirish, differensial topshiriq, mustaqil o‘qish va baholashni ajratish uchun qo‘llandi. Pedagogik modellash esa umumiy kasbiy mezon bilan individual vosita o‘rtasidagi aloqani belgiladi. Loyihaning ichki izchilligi kuchli sport tayyorgarligi, yetarli nazariy tayyorgarlik va maxsus qo‘llab-quvvatlash ehtiyoji bilan bog‘liq shartli profillar orqali tekshirildi. Individual trayektoriyani kuzatib borish vositalariga oid tadqiqot [3] maqsad va yo‘lni navigatsiya qilish masalasini, inklyuziv ta’limga doir ish [4] esa qo‘llab-quvvatlashni loyihalash masalasini ochadi. Ushbu manbalardan kelib chiqib, modelda talaba imkoniyati bilan muhit imkoniyati birga ko‘riladi. Qiyinchilikning har bir holati talabaning ichki xususiyatiga yuklanmaydi; ko‘rsatmaning tushunarliligi, jihozga kirish yoki qayta

aloqa yetarliligi ham tekshiriladi. Bunday tahlil shaxsga klinik tashxis qo'yish emas, ta'limiy to'siqni aniqlashtirishga qaratiladi. Baholashga oid sintez formatif baholashni pedagogik qaror bilan bog'lash [5], ichki qayta aloqada qiyoslash jarayonlari [6], o'zini baholashning umumiy ta'limiy natijalari [7] va kasbiy faoliyatga yaqin qayta aloqa [8] asosida bajarildi. Har bir dalilning qo'llanish chegarasi saqlandi: boshqa fanlardagi natija aynan mazkur kompetensiyaning rivojlanish ko'rsatkichi sifatida olinmadi. Maqolada yangi so'rov, kuzatuv yoki tajriba natijalari yo'q. Taklif etilayotgan vositalar validligi tekshirilgan test yoki tayyor avtomatik tavsiya tizimi deb taqdim etilmaydi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Birinchi natija umumiy kasbiy natija bilan individual yo'lni farqlashdir. Barcha talaba harakat mazmunini pedagogik maqsadga bog'lash, o'quvchi uchun asosli topshiriq tuzish va qarorini dalil bilan izohlash imkoniyatini namoyon qilishi kerak, deb taklif etiladi. Biroq bunga erishish uchun bir xil mashqlar soni, bir xil yordam yoki bir xil mahsulot shakli doim shart emas. Trayektoriyaning o'zgaruvchanligi natijani yashirin pasaytirishga emas, unga erishish yo'lini shaffoflashtirishga xizmat qiladi. Umumiy mezon va individual vosita boshlanishidayoq alohida yoziladi.

Ikkinchi natija ko'p manbali boshlang'ich profil tuzishdir. Profil sport natijasi bilangina emas, harakat mazmunini izohlash, qisqa reja yaratish, vaziyatga mos variant taklif etish va o'z qarorini tahlil qilish orqali shakllantiriladi. Mazkur topshiriqlar bir-birining o'rnini bosmaydi. Yozma javobdagi kuchli tomon amaliy muloqotda qayd etilmagan bo'lishi mumkin; bunday tafovut qo'shimcha kuzatuv talab qiladi. Profilga dalilning yetarlilik darajasi ham kiritiladi. Bir marta kuzatilmagan qobiliyat "mavjud emas" deb qat'iy belgilanmaydi. Boshlang'ich profil uch qatlamda yozilishi taklif qilinadi: ko'rsatilgan kuchli tomon, tekshirish yoki yordam talab qiladigan vazifa va muhit bilan bog'liq to'siq. Masalan, talaba sport mazmunini aniq biladi, ammo yangi boshlovchi uchun ko'rsatma yaratishda qiynaladi; jihozga kirishning cheklanganligi esa boshqa qatlamga yoziladi. Bunday ajratish barcha qiyinchilikni shaxsiy nuqson sifatida talqin qilishdan saqlaydi. Profil vaqtinchalik ishchi hujjat bo'lib, yangi dalil paydo bo'lganda tahrirlanadi. Talaba undagi tavsifni ko'rishi va tushuntirish kiritishi mumkin.

Uchinchi natija maqsadni kelishish bosqichidir. Pedagog umumiy kasbiy natijani va xavfsizlik chegaralarini ochiq tushuntiradi, talaba esa o'z ehtiyoji va imkoniyatini bayon qiladi. Kelishilgan maqsad "yaxshiroq o'qitish" kabi keng ifoda emas, ma'lum topshiriqda namoyon bo'ladigan harakat sifatida yoziladi. Masalan, talaba bitta harakat vazifasi uchun ikki asoslangan moslashtirish variantini tuzishi va ularni qaysi vaziyatda tanlashini tushuntirishi mumkin. Maqsadning aniqligi talabadan faqat bitta tayyor javobni takrorlashni kutish degani emas.

To'rtinchi natija yo'lni tanlash mexanizmidir. Talabaning ehtiyojiga ko'ra mazmuniy tahlil, ko'rsatma yaratish, mikroo'qitish, mentor kuzatuvi yoki mahsulotlarni qiyoslash vazifalari ustuvor bo'lishi mumkin. Har bir vazifa qaysi ehtiyojga xizmat qilishi bilan asoslanadi. Individual yo'l faqat "ko'proq mashq qil" degan tavsiyaga tenglashtirilmaydi. Yordam turi, foydalaniladigan resurs va tekshirish vaqti ham kelishiladi. Talaba vazifani bajara olmaganida uning motivatsiyasi haqida shoshilinch hukm chiqarishdan oldin yo'lning amalga oshiriladiganligi tekshiriladi.

Beshinchi natija oraliq baholash va yo'lni qayta belgilashdir. Formatif baholashda dalil keyingi o'qitish qaroriga xizmat qilishi kerakligi haqidagi yondashuv [5] modelning asosiy tayanchlaridan biridir. Shu sababli oraliq topshiriq faqat ball berish bilan tugamaydi. Talaba qaysi maqsadga yaqinlashgani, qaysi dalil yetishmagani va keyingi vazifada nima o'zgarishi yoziladi. Maqsadga erishish dalili yetarli bo'lsa, yo'l murakkabroq kontekstga o'tadi. Dalil noaniq bo'lsa, yordam yoki topshiriq shakli qayta ko'riladi.

Oltinchi natija yangi vaziyatda qayta tekshirish talabidir. Trayektoriyaning yakuni avval mashq qilingan topshiriqni ravon bajarish bilan cheklanmaydi. O‘quvchi ehtiyoji, jihoz yoki dars maqsadi o‘zgarganda talaba tegishli prinsipni qayta qo‘llashi so‘raladi. Bu topshiriq kasbiy bilimning barcha vaziyatlarga ko‘chishini emas, oldindan belgilangan chegaradagi transferni tekshiradi. Natija qoniqarsiz bo‘lsa, butun trayektoriya muvaffaqiyatsiz deb e’lon qilinmaydi; aynan qaysi maqsad yoki yordam qayta ko‘rilishi aniqlanadi. Shunday qilib, sikl yangi o‘rganish ehtiyojiga ochiq qoladi.

1-jadval.

Individual ta’lim trayektoriyasini kelishish va qayta ko‘rish matritsasi

Bosqich	Pedagogik qaror	Dalil manbasi	Adolat sharti
Boshlang‘ich profil	Qaysi yordam zarur?	Reja, izoh, kuzatuv	Sport natijasi yagona mezon emas
Maqsadni kelishish	Nima umumiy, nima individual?	Maqsad va muvaffaqiyat tavsifi	Talaba ovozi va ochiq talab
Yo‘lni tanlash	Qaysi topshiriq va yordam?	Modul va yordam rejasi	Resursga kirish ta’minlanadi
Oraliq baholash	Nimani davom ettirish yoki o‘zgartirish?	Mahsulotlar qiyosi, qayta aloqa	Bitta dalildan qat’iy hukm yo‘q
Qayta tekshirish	Natija yangi vaziyatda saqlandimi?	Transfer vazifasi va izoh	Umumiy mezon, mos ifoda shakli

Trayektoriya kelishuvi maqsad, vazifa, yordam, dalil va qayta ko‘rish shartlarini o‘z ichiga oladi. U qat’iy ma’muriy shartnoma emas, talaba bilan pedagogning ishchi kelishuvi sifatida taklif etiladi. Unda umumiy mezon, tanlash mumkin bo‘lgan variantlar va o‘zgartirilmaydigan xavfsizlik talablari farqlanadi. Kelishuvga nima sababdan o‘zgartirish kiritilgani qayd etiladi. Bunday hujjat talabani ortiqcha hisobot bilan band qilmasligi kerak; mavjud reja yoki portfolioning qisqa qismi sifatida yuritilishi mumkin. Uning qiymati hajmida emas, keyingi qarorga xizmat qilishidadir.

Birinchi shartli profil sport amaliyoti kuchli, ammo pedagogik ifoda imkoniyati hali yetarli ochilmagan talabani ifodalaydi. Uning yo‘lida murakkab mashqlarni ko‘paytirish emas, harakat mazmunini boshlovchiga tushuntirish, ko‘rsatmani qisqartirish va o‘quvchi javobini tahlil qilish ustuvor qilinadi. Ikkinchi shartli profil nazariy asoslashda faol, lekin mazmuniy-amaliy kuzatuvda yordamga muhtoj talabaga tegishli. Uning yo‘lida harakat belgilarini ajratish va ularni topshiriq bilan bog‘lashga ko‘proq e’tibor beriladi. Har ikkisi uchun umumiy natija saqlanadi, qo‘llab-quvvatlash yo‘li farqlanadi.

Uchinchi shartli profil ta’limiy resurs yoki mahsulotni ifodalash usulida moslashtirishga ehtiyoji bo‘lgan talabani aks ettiradi. Bunda maqsadni pasaytirishdan oldin topshiriqning taqdim etilishi, vaqt va mavjud yordam qayta ko‘riladi. Inklyuziv trayektoriya haqidagi tadqiqot [4] bu masalani qo‘llab-quvvatlashni loyihalash nuqtayi nazaridan muhokama qilishga asos beradi. Mazkur maqola tibbiy tavsiya yoki faoliyatga yaroqlilik tashxisini bermaydi. Kasbiy maqsad uchun zarur amaliy dalil saqlangan holda unga erishishning maqbul usuli tegishli muassasa tartibi va mutaxassis tavsiyalari bilan kelishiladi. O‘zini baholash alohida ball qo‘yishdan ko‘ra mahsulotni mezon bilan qiyoslash sifatida tashkil etiladi. Talaba dastlabki va keyingi rejasini solishtiradi, yaxshilangan joyni hamda hali noaniq qolgan qarorni ko‘rsatadi. Ichki qayta aloqadagi qiyoslash jarayonlari haqidagi ish [6] bunday faoliyatni nazariy jihatdan muhokama qilishga xizmat qiladi. Pedagog tashqi bahoni o‘zini baholash bilan avtomatik almashtirmaydi. Ikki baho farq qilsa,

farq muhokama materiali bo'ladi: mezon boshqa tushunilganmi, dalil yetishmayaptimi yoki talaba o'z ishining boshqa jihatini ko'ryaptimi?

O'zini baholashga oid meta-tahlillar ta'limning umumiy kontekstida o'zini boshqarib o'rganish va o'z samaradorligiga ishonch bilan bog'liq natijalarni umumlashtiradi [7]. Bu dalildan aynan biz taklif qilgan trayektoriya jismoniy tarbiya o'qituvchilarida muayyan foiz o'sish beradi degan xulosa olinmaydi. Metodik taklif shuki, o'zini baholash talabaning keyingi vazifani tanlashiga xizmat qilishi kerak. Shaxsiy ishonch oshishi bilan kasbiy qaror sifati alohida tekshiriladi. Talabaning o'ziga yuqori baho berishi uning amaliy tayyorgarligini yakuniy tasdiqlamaydi.

Kasbiy faoliyatga yaqin qayta aloqa haqidagi ish o'quvchining baholash amaliyotida faol ishtirokini va qayta aloqani qo'llashini muhokama qiladi [8]. Modelda bu g'oya mentorning izohini keyingi dars fragmentida sinash va nima o'zgarganini ko'rsatish orqali ifodalanadi. Qayta aloqani olganlik uning o'zlashtirilganligini bildirmaydi. Talaba taklifni rad etganida ham sababini dalil bilan tushuntirishi mumkin. Muhim narsa izohni so'zsiz qabul qilish emas, uning kasbiy maqsadga aloqasini ko'rib chiqish va keyingi qarorda asosli foydalanishdir.

MUHOKAMA

Individual trayektoriyaning asosiy ziddiyati moslashuvchanlik va qiyoslanadigan kasbiy talab o'rtasidadir. Juda qat'iy yo'l talabaning ehtiyojini e'tiborsiz qoldirishi, haddan tashqari erkin yo'l esa natija mezonini noaniqlashtirishi mumkin. Taklif etilgan model bu muammoni umumiy maqsad va o'zgaruvchan vositani alohida belgilash orqali hal qilishga urinadi. Talabalar aynan bir xil mahsulot yaratishi shart emas, biroq mahsulotlar bir xil kasbiy savolga javob bera olishi kerak. Mazkur ekvivalentlik oldindan asoslanmasa, individual baholash shaffofligini yo'qotishi mumkin.

Ikkinchi ziddiyat talaba tanlovi bilan pedagogik javobgarlik orasida yuzaga keladi. Talaba o'z yo'lini tanlashda ishtirok etadi, lekin bu xavfsizlik yoki umumiy kasbiy maqsadni istalgancha o'zgartirish huquqini anglatmaydi. Pedagog esa yordamni tashkil qiladi, ammo barcha tanlovni o'zi hal qilib, individuallashtirishni tashqi boshqaruvga aylantirmasligi kerak. Kelishuvda tanlov mumkin bo'lgan sohalar ochiq ko'rsatiladi. Qaror talabaning qiziqishiga mos bo'lmasa ham, uning zaruriyati tushuntirilishi va maqbul muqobil muhokama qilinishi lozim.

Uchinchi masala boshlang'ich profilning doimiy yorliqqa aylanish xavfidir. "Kuchli sportchi" yoki "nazariyotchi" kabi qisqa belgi tashkiliy jihatdan qulay ko'rinsa-da, yangi dalilni e'tibordan chetda qoldirishi mumkin. Shu sababli modelda profil shaxs turi emas, ma'lum vazifadagi dalillar tavsifi sifatida yuritiladi. Har bir tavsif sanasi va qo'llanish chegarasiga ega bo'ladi. Talabalar tasdiqlanmagan "o'rganish uslublari" bo'yicha qat'iy guruhlarga ajratilmaydi. Yo'lning o'zgarishi talabaning qobiliyati haqidagi doimiy hukm emas, o'quv vazifasiga javob sifatida asoslanadi.

To'rtinchi masala resurs adolatidir. Individual yo'l qog'ozda mavjud bo'lib, ayrim talabada mentor, jihoz yoki mashq vaqti bo'lmasa, natijalarni talabaning sa'y-harakatigagina bog'lash noto'g'ri bo'ladi. Shu sababli yordamdan foydalanish imkoniyati va real foydalanish alohida qayd etilishi taklif etiladi. Qo'shimcha yordam olgan talabaning natijasi yuqori chiqsa, yordam miqdori tahlilda yashirilmaydi. Aksincha, u trayektoriya qanday ishlaganini tushuntiruvchi muhim kontekst bo'ladi. Individuallashtirish imtiyozni yashirish emas, ehtiyoj va yordam munosabatini ochiq qilishga xizmat qilishi kerak.

Baholash vositasida maqsadga moslik, mazmuniy aniqlik, asoslangan moslashtirish va dalilga tayangan tahrir mezonlari qo'llanishi mumkin. Bular ushbu maqola uchun taklif etilgan analitik tavsiflar bo'lib, standartlashtirilgan shkala emas. Har bir mezon kuzatiladigan mahsulot bilan bog'lanadi: masalan, asoslangan moslashtirish ikki variantning shunchaki mavjudligi emas, ularni tanlash sharti izohlanganini talab qiladi. Mezonlarning

vazni yoki yakuniy o'tish chegarasi empirik asossiz belgilanmaydi. Sonli baho kiritilishidan oldin uning qanday pedagogik qarorga xizmat qilishi aniqlanishi lozim.

Dalillarni qiyoslashda mahsulot shakli bilan kompetensiya darajasini aralashtirmaslik muhim. Ravon yozilgan matn mazmuniy xatoni yashirishi, og'zaki ifodadagi qiyinchilik esa asosli pedagogik qarorni yetarlicha ko'rsatmasligi mumkin. Shu bois muqobil taqdimot shakli ayrim vazifalarda asosli bo'lishi mumkin. Biroq kasbiy maqsad aynan muloqot yoki amaliy tashkil etish bo'lsa, uni faqat yozma hisobot bilan almashtirish yetarli emas. Qaysi shakl qaysi natijani namoyon qilishi oldindan aniqlanadi. Moslashtirish baholanayotgan asosiy qobiliyatni yo'qotmasligi kerak. Raqamli portfolio trayektoriyani saqlash vositasi bo'lishi mumkin, ammo model undan majburiy foydalanishni talab qilmaydi. Oddiy papka yoki qisqa qaydlar ham qaror rivojini ko'rsata oladi. Raqamli tizim tanlanganda ma'lumotga kirish, saqlash muddati va foydalanish maqsadi ochiq belgilanadi. Talabaning barcha harakatini kuzatish individual yordamning zarur sharti deb olinmaydi. Avtomatik ball yoki tavsiya yakuniy kasbiy hukmni almashtirmasligi kerak; pedagogik qarorning asosi ko'rinadigan va talaba tomonidan muhokama qilinadigan bo'lishi lozim.

Empirik tekshiruvni boshlang'ich profil vositalari va kelishuv matnining mazmuniy ekspertizasidan boshlash tavsiya etiladi. Pilotda talabalar ko'rsatmani qanday tushunishi va mezonlar turli mahsulotlarda qanday ishlashi o'rganiladi. Keyin dastlabki, oraliq va yangi vaziyatdagi topshiriqlar qiyoslanadi. Turli yo'llardan foydalangan talabalar natijasini baholashda boshlang'ich tayyorgarlik, yordam va vazifaga ajratilgan vaqt hisobga olinadi. Yo'lni tugatmagan ishtirokchilar yoki yetishmagan dalillar yakuniy tahlildan sababsiz chiqarib tashlanmaydi. Rivojlanish haqidagi xulosa faqat qulay misollar asosida qurilmasligi kerak. Tadqiqotning nazariy chegarasi umumiy baholash va individual ta'lim adabiyotlarini maxsus kasbiy vazifaga moslashtirishidadir. Sakkiz manba ushbu modelning barcha aloqalarini tekshirish uchun yetarli empirik korpus emas. Mahalliy ishlar kontekstni ochadi, xalqaro natijalar esa metodik savollarni boyitadi. Ularning hech biri aynan bizning trayektoriya siklimiz samaradorligini oldindan tasdiqlamaydi. Shu sababli modelning afzalligi hozircha tekshiriladigan tuzilma, ochiq mezon va qayta ko'rish tartibini berishidadir. Amaliy ta'sir haqidagi xulosa tegishli tadqiqotdan keyin chiqarilishi mumkin.

Trayektoriyani qayta ko'rishning uch holati farqlanadi. Birinchisida maqsad saqlanadi, ammo yordam vositasi o'zgaradi. Ikkinchisida dastlabki maqsad haddan tashqari keng yoki noaniq bo'lgani sababli u kuzatiladigan vazifaga aniqlashtiriladi. Uchinchisida yangi dalil oldingi ehtiyoj tavsifini qayta ko'rishni talab qiladi. Ushbu farqlash har qanday qiyinchilikka bir xil qo'shimcha topshiriq bilan javob berishdan saqlaydi. Qayta qarorning sababi talaba uchun ochiq bo'lishi va keyingi tekshiruvda ko'rinadigan natija bilan bog'lanishi kerak.

Yordamning asta-sekin kamaytirilishi mustaqillikni tekshirish uchun ishchi usul sifatida qo'llanishi mumkin. Dastlab talaba mentor savollari bilan reja tuzadi, keyin shunga o'xshash vazifani kamroq ko'mak bilan bajaradi. Bu jarayon barcha talaba uchun bir xil tezlikda tashkil etilishi shart emas. Yordam kamayganida natija o'zgarsa, uni darhol qobiliyatsizlik deb talqin qilish o'rniga qaysi bosqichda mustaqil qaror yetishmagani aniqlanadi. Yakuniy mahsulot yonida qanday yordam berilgani ko'rsatilishi baholashning halolligini kuchaytiradi. O'zini baholash yozuvida talaba faqat muvaffaqiyatini emas, hali xulosa chiqarishga yetarli dalili bo'lmagan jihatni ham belgilaydi. Masalan, yangi topshiriq tengdoshlar bilan tushunarli bo'lgani, lekin maktab o'quvchilari bilan hali tekshirilmagani ochiq qayd etiladi. Bu bayon salbiy natija emas, xulosaning chegarasini anglashdir. Pedagog shunday ehtiyotkorlikni kamchilikni yashirishdan farqlashi kerak. Dalilning yetarliligi haqida fikrlash trayektoriyaning refleksiv tarkibini aniq kasbiy vazifaga bog'laydi. Individual yo'lni yakunlash "talaba boshqa yordamga muhtoj emas" degan umumiy hukm bilan belgilanmaydi. Yakun ma'lum maqsad uchun kelishilgan dalil yig'ilgani va keyingi o'rganish vazifasi tushuntirilganini anglatadi. Kasbiy rivojlanish davom etadi, biroq har bir siklning chegarasi aniq bo'ladi. Bu tartib trayektoriyani tugamaydigan nazoratga emas,

talabaning mustaqil rejalash imkonini kengaytiradigan ta'lim jarayoniga aylantirish uchun taklif etiladi.

XULOSA

Individual ta'lim trayektoriyasi bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchisining konstruktiv-harakat kompetensiyasini umumiy kasbiy talab va moslashuvchan o'rganish yo'li birligida shakllantirish vositasi sifatida talqin qilindi. Boshlang'ich profil, maqsadni kelishish, topshiriq va yordamni tanlash, oraliq baholash hamda yangi vaziyatda qayta tekshirishdan iborat sikl taklif etildi. Uning markazida sport natijasigagina emas, mazmunni pedagogik vazifaga aylantirish va qarorni dalil bilan tahrirlashga oid ma'lumot turadi. Profil doimiy yorliq emas, yangi dalil bilan yangilanadigan ishchi tavsif sifatida belgilandi. Trayektoriya kelishuvi umumiy mezon, individual vosita va qayta ko'rish shartlarini shaffoflashtiradi. O'zini baholash mahsulotlarni qiyoslash va keyingi vazifani tanlash bilan bog'lanadi, tashqi baholashni esa avtomatik almashtirmaydi. Inklyuziv yordam, resursga kirish va talaba ovozi individual yo'lning tashkiliy shartlari sifatida ko'rsatildi. Turli mahsulot shakllarini qabul qilish baholanayotgan asosiy kasbiy qobiliyatni yo'qotmasligi kerak. Taklif etilgan mezonlar standartlashtirilgan o'lchov vositasi emas va ular uchun empirik asossiz ball chegaralari belgilanmadi. Modelning amaliy samaradorligini aniqlash uchun mazmuniy ekspertiza, pilot tekshiruv, baholovchilar kelishuvi va kechiktirilgan transfer topshirig'i zarur. Shunday tekshiruv individual yordamning qaysi sharoitda kasbiy rivojlanishga xizmat qilishi va qaysi holatda yo'lni qayta loyihalash kerakligini asosli ko'rsatishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Duysenbaev J. Jismoniy tarbiya darslarida differensial yondashuv asosida individual rivojlanish trayektoriyasini belgilash. Центральноазиатский журнал академических исследований, 3(8). (p. 75-77).

2. Tangriyev A.T. Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini individuallashtirishning samaradorligi: kompetensiyaviy yondashuv asosida. Maktabgacha va maktab ta'limi, 4(6). (p. 109–113).

3. Зеер Э.Ф., Журлова Е.Ю. Навигационные средства как инструменты сопровождения освоения компетенций в условиях реализации индивидуальной образовательной траектории. Образование и наука, 19(3). (p. 77-93).

4. Леханова О.Л., Денисова О.А. (2024). Технология проектирования индивидуальной образовательной траектории для студентов с инвалидностью. Психологическая наука и образование, 29(4). (p. 31-43).

5. Black P., Wiliam D. Classroom assessment and pedagogy. Assessment in Education: Principles, Policy Practice, 25(6). (p. 551-575).

6. Nicol D. (2021). The power of internal feedback: exploiting natural comparison processes. Assessment & Evaluation in Higher Education, 46(5). (p. 756-778).

7. Panadero E., Jönsson A., Botella J. Effects of self-assessment on self-regulated learning and self-efficacy: Four meta-analyses. Educational Research Review, 22. (p. 74-98).

8. Dawson P., Carless D., Lee P.P.W. Authentic feedback: supporting learners to engage in disciplinary feedback practices. Assessment Evaluation in Higher Education, 46(2). (p. 286-296).